

“Hoewel we niet allemaal verantwoordelijk zijn voor het feit dat er wordt gepest, zijn we er wel allemaal verantwoordelijk voor dat er een eind aan komt.”

1. Inleiding

Waarom een pestprotocol?

Pesten komt op iedere school voor. De Willinkschool heeft een aantal preventieve maatregelen genomen om het pesten zoveel mogelijk te voorkomen. Ondanks alle preventieve maatregelen is het belangrijk te onderkennen dat er altijd gepest zal worden. Het hoort bij het schoolleven en is daarmee een “normaal” verschijnsel. Dit betekent niet dat pesten niet aangepakt moet worden. Het is ongewenst en het moet zo snel mogelijk gestopt worden. Een curatieve aanpak is dan nodig. In dit protocol is beschreven wat de Willinkschool doet aan preventie en welke aanpak gehanteerd wordt op de momenten dat pesten toch gesignaleerd wordt. Bij het schrijven van dit protocol is o.a. gebruik gemaakt van www.kiva.nl en www.noblame.nl.

Doel van het pestprotocol

Op de Willinkschool vinden we het belangrijk dat alle kinderen zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.

- Dit protocol is er om, indien pestgedrag gemeld of gesignaleerd wordt, snel te weten welke stappen genomen moeten worden.
- Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken.

2. Begripsomschrijving

Om pesten als probleem te kunnen herkennen, is het nodig om onderscheid te maken tussen pesten, ruzie en plagen. Ook onderscheiden en benoemen we de verschillende rollen in de groep.

Pesten

Pesten is het herhaaldelijk en opzettelijk kwetsen van iemand die zich niet goed kan verdedigen. Hiermee wordt bedoeld dat één kind steeds opnieuw het mikpunt is van gemene en kwetsende opmerkingen of handelingen. Opzettelijk betekent dat iemand bewust verdriet wordt aangedaan. Een ander belangrijk kenmerk van pesten is het machtsverschil dat er is tussen slachtoffer en dader.

Er zijn verschillende vormen van pesten:

- Fysiek pesten: spugen, slaan, schoppen, knijpen.
- Verbaal pesten: beledigen, uitschelden, uitlachen, grapjes maken ten koste van.
- Relatieve pesten: uitsluiten, roddelen, negeren.
- Materieel pesten: spullen afpakken, spullen kapot maken.
- Cyberpesten: via internet en telefoon.

Ruzies en meningsverschillen

Ruzies en meningsverschillen ontstaan in situaties waarin kinderen het niet met elkaar eens zijn. Ruzies en meningsverschillen zijn normaal, en hoewel het wel een vervelend gevoel kan opleveren zijn ze niet schadelijk. Kinderen leren juist door ruzies en meningsverschillen hoe ze met elkaar om moeten gaan en hoe ze in hun latere leven met conflicten kunnen oplossen. Een belangrijk verschil met pesten is dat het niet lang duurt en dat niet steeds dezelfde persoon het mikpunt is.

Plagen

Bij plagen is het niet de bedoeling iemand bewust te kwetsen. Het kwetsen van de ander gebeurt dus niet opzettelijk. De verstandhouding en het onderling respect tussen kinderen blijft behouden. Soms kan plagen wel als pesten opgevat worden. Dan geldt: plagen is alleen leuk als iedereen het leuk vindt.

- Pesten gebeurt met opzet, plagen niet.
- Pesten gebeurt telkens opnieuw tegen dezelfde persoon. Plagen gebeurt af en toe.
- Bij pesten is er sprake van machtsongelijkheid, bij plagen zijn de kinderen ongeveer even sterk.

De rollen

Pesten heeft invloed op de hele groep: het is een groepsproces. De groep heeft dan ook een rol bij het ontstaan en bij het stoppen van pesten. Uitgangspunten zijn hierbij:

- Je hebt een groep nodig om te pesten.
- Pesten is een probleem van de groep.
- Je hebt de groep nodig om het op te lossen.

De pester

De pester neemt het initiatief tot het pesten.

De assistenten

Assistenten hebben geen hoofdrol, maar doen wel actief met de pester mee.

De versterker

De versterker doet niet mee, maar kijkt en/of lacht. Hiermee geeft hij de pester positieve feedback waardoor het pesten versterkt wordt.

Het slachtoffer

Het slachtoffer is het doelwit van de pester.

De verdediger

De verdediger helpt het slachtoffer door hem te troosten en te steunen. De verdediger probeert het pesten te stoppen.

De buitenstaanders

De buitenstaanders weten van het pesten af, maar doen niets. Ze helpen de pester en het slachtoffer niet. Ze vertellen het ook niet thuis of aan de leerkracht. Door te zwijgen lijken ze in te stemmen met het pesten: wie zwijgt stemt toe! De grootste groep kinderen behoort tot deze groep.

Alhoewel we deze rollen hierboven onderscheiden, zullen we deze termen naar kinderen toe niet als zodanig gebruiken. Het labelen van de kinderen met de termen 'pester' en 'slachtoffer' is niet effectief voor het stoppen van het pesten. Daarnaast blijkt dat dit het zelfbeeld van kinderen (negatief) kan beïnvloeden.

Als volwassenen onderscheiden we de verschillende rollen, om eenzelfde begrippenkader te hebben en het gesprek hierover te kunnen voeren.

3. Preventie

Iedereen die bij de school betrokken is dient zijn best er voor te doen dat er voor iedereen, en zeker voor de leerlingen, een zo positief mogelijk leer-, leef, en werkklimaat is. Wij geven hier o.a. uitdrukking aan middels de onderstaande punten:

- De Willinkschool heeft een pestcoördinator. Bij de pestcoördinator kunnen kinderen, ouders en leerkrachten terecht voor overleg, ondersteuning en advies.
- De schoolafspraken hangen in iedere groep en op meerdere plekken in de gangen van de school.
- Aan het begin van ieder schooljaar worden de school- en de pleinafspraken met de leerlingen besproken. Duidelijk moet zijn dat afspraken gemaakt zijn ter voorkoming van ongewenste gebeurtenissen (zoals ongelukken) en ter voorkoming van ongewenst gedrag.
- Aan het begin van ieder schooljaar maakt iedere groep groepsafspraken. Deze afspraken komen in de klas te hangen. Door het jaar heen worden de schoolafspraken en groepsafspraken wanneer dit nodig is met de kinderen besproken.
- Aan het begin van ieder jaar maakt de groep met elkaar een groepsmissie. De groepsmissie komt in de groep te hangen. Wanneer de situatie daar om vraagt wordt de groepsmissie met de kinderen besproken.
- Alle kinderen zetten hun handtekening voor de afspraken en de missie.
- Om leerlingen te laten merken dat er toezicht is tijdens de overblijf, dragen TSO-ouders (tussenschoolse opvang) een geel hesje aan om hun zichtbaarheid te vergroten.
- In alle groepen worden zes blokken (na iedere vakantie) gegeven van gemiddeld drie weken met Rots en Wateroefeningen. De lessen worden gegeven door de eigen leerkracht. Aan ouders wordt middels de nieuwsbrief kenbaar gemaakt wanneer er een periode met Rots en Waterlessen start.
- Tussen de blokken Rots en Water wordt in alle groepen gewerkt uit de methode 'Kinderen en hun sociale talenten'. In iedere groep staat hetzelfde thema centraal. Aan ouders wordt via de nieuwsbrief kenbaar gemaakt met welk thema gewerkt wordt, zodat zij er thuis ook mee aan de slag kunnen.
- Er wordt structureel gewerkt aan mediawijsheid:
 - Kinderen werken met 1 tot 2 applicaties per schooljaar, waarbij het steeds gaat om de reflectie: wat plaats je wel op internet en wat niet?
 - In de bovenbouw doorlopen de kinderen het programma 'Diploma Veilig Internet'.
 - In groep 7 krijgen de kinderen een les mediawijsheid in de bibliotheek.
- In groep 8 wordt eenmaal per jaar gewerkt met de leskoffer 'vooroordelen'.
- Ieder jaar staat één week in september (de landelijke Week tegen het pesten) in het teken tegen pesten. Onderwerpen zijn:
 - Wat is pesten?
 - Welke rollen zijn er?
 - De leerkracht neemt stelling tegen pesten.
 - Leerkracht bespreekt hoe leerlingen moeten handelen als hen iets aangedaan wordt dat zij als niet prettig ervaren:

- De leerling zegt luid en duidelijk STOP.
- De leerling die het aandeed stopt: nare toestanden zijn voorkomen.
- De leerling die het aandeed stopt niet: hij gaat bewust verder: hij pest.
- Leerlingen die dit horen en zien zorgen dat pester stopt, of roepen hulp van leerkracht in.
- De leerling die gepest wordt gaat naar de leerkracht.

4. Signalering

De Willinkschool hanteert instrumenten voor het structureel volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen. Uit deze signalering zou pesten naar voren kunnen komen:

- Tweemaal per jaar vullen alle leerkrachten voor alle leerlingen de SCOL in.
- Tweemaal per jaar vullen de kinderen van groep 6 t/m 8 de leerlingsscol in.
- Tweemaal per jaar wordt door de kinderen van groep 3 t/m 8 het sociogram ingevuld.
- Kinderen die bij de structurele signalering opvallen worden besproken met de intern begeleider tijdens de groepsbespreking. Waar zorg is, wordt dit gedeeld met de ouders.

Naast de structurele signalering op school kunnen er thuis en op school signalen zijn die op pesten duiden.

Signalen die thuis en/of op school waargenomen kunnen worden:

- Kind gaat niet meer graag naar school of is zelfs bang om naar school te gaan.
- Kind vraagt steeds om met de auto naar school gebracht te worden.
- Kind wil om onduidelijke redenen thuis blijven.
- Kind komt met vieze en/of kapotte kleding of spullen thuis.
- Kind is steeds spullen kwijt.
- Kind vraagt steeds om geld of steelt geld.
- Kind trekt zich terug, is stil en lijkt zijn of haar zelfvertrouwen kwijt te zijn.
- Kind is erg gespannen/angstig.
- Kind is de eetlust kwijt.
- Kind heeft nachtmerries en/of huult zichzelf in slaap.
- Kind heeft onverklaarbare blauwe plekken of verwondingen.
- Kind is chagrijnig en/of snel boos.
- Kind is vaak alleen en brengt geen vriendjes (meer) mee naar huis.
- Kind heeft een lage zelfwaardering.
- Kind lijkt onzeker en eenzaam.
- Kind verzuimt regelmatig.
- Kind presteert minder goed.

Verandering van gedrag kan een aanwijzing zijn dat een kind gepest wordt, maar de oorzaak kan ook anders zijn. Wanneer ouders signalen van pesten bij hun kind zien, delen ze dit met de leerkracht.

Signalen voor ouders en leerkrachten van kinderen die pesten:

- Kind doet vaak op overdreven manier stoer.
- Kind is tegendraads en opstandig.
- Kind kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen.
- Kind roddelt en verspreidt vervelende geruchten.
- Kind kan agressief zijn.
- Kind heeft soms slechte schoolprestaties.

5. Curatief

Wanneer we constateren dat er, ondanks de preventieve maatregelen, toch gepest wordt, werken we op de Willinkschool met de No Blame methode.

Uitgangspunten No Blame

Uitgangspunten van deze methode zijn:

- Het pesten moet stoppen.
- Iedereen is verantwoordelijk.
- Niemand wordt gestraft.

De No Blame methode:

- is een oplossingsgerichte methode;
- moedigt empathie aan;
- gaat uit van gedeelde verantwoordelijkheid;
- geeft geen schuld.

No Blame stappenplan

Stap 1: Wanneer de leerkracht denkt te zien dat een leerling gepest wordt, of hoort van ouders of leerling dat een kind gepest wordt, gaat hij in gesprek met het slachtoffer. Tijdens dit gesprek wordt onderzocht of het kind zich inderdaad gepest voelt, van welk gedrag het slachtoffer last heeft en welke kinderen betrokken zijn. De leerkracht vertelt aan het slachtoffer wat hij aan het pesten gaat doen.

Stap 2: De leerkracht stelt een steungroep samen van ongeveer zes leerlingen. Deze groep bestaat uit pesters, assistenten/versterkers en sociaal vaardige leerlingen. De leerkracht nodigt deze leerlingen uit voor een gesprek.

Stap 3: Tijdens het gesprek met de steungroep legt de leerkracht het probleem uit: iemand uit de groep voelt zich onprettig en/of veilig op school. Er wordt verteld wie dit is en wat hij/zij ervaart.

Stap 4 De verantwoordelijkheid voor dit gevoel van het slachtoffer wordt gedeeld met de steungroep. Niemand krijgt schuld. Er wordt ook niet gezocht naar oorzaken, waarheden ed. Wel wordt benoemd dat het de verantwoordelijkheid van de groep is dat de leerling zich weer beter gaat voelen. De leerkracht spreekt uit er vertrouwen in te hebben dat deze leerlingen het verschil kunnen maken.

Stap 5: Er worden ideeën en voorstellen verzameld. Ieder lid van de steungroep wordt aangemoedigd om oplossingen te bedenken om het slachtoffer te helpen en zich beter te laten voelen. De kinderen formuleren uiteindelijk allemaal een idee in de 'ik-vorm'. Er wordt een nieuwe afspraak gemaakt voor over twee weken.

Stap 6 : Hierna wordt het aan de leerlingen over gelaten. De kinderen gaan aan de slag en de leerkracht houdt zich afzijdig.

Stap 7: Na twee weken volgt de nabespreking. Hierbij spreekt de leerkracht alle leerlingen afzonderlijk; eerst het slachtoffer dan de leden van de steungroep. Aan het slachtoffer wordt gevraagd hoe het gaat en hoe hij/zij zich nu voelt. Aan alle leden van de steungroep wordt gevraagd hoe het is gegaan met het uitvoeren van het voornemen van twee weken eerder. Als het probleem is opgelost wordt iedereen bedankt voor de inbreng.

Wanneer na stap 7 blijkt dat het pestprobleem onvoldoende is opgelost, worden de stappen herhaald. Bij onvoldoende resultaat van de No Blame methode worden de ouders van pesters en slachtoffers geïnformeerd en volgt er een gesprek met leerkracht, IB-er en/of schoolleiding. Externe hulp is dan een mogelijkheid. Indien nodig wordt het protocol 'grensoverschrijdend gedrag' ingezet. Dit protocol is voor ouders te vinden op de website van de Willinkschool onder het kopje 'ouders', 'downloads'. Voor leerkrachten is het protocol te vinden op de algemene data van school en in de map 'protocollen en beleid'.

Meer informatie over de No Blame methode is te vinden op de website www.noblame.nl. Voor ouders en kinderen is er een brochure over de methode. Wanneer kinderen nieuw op de Willinkschool starten krijgen ouders deze brochure. Bij zij-instromers krijgen kinderen vanaf groep 5 de kinderbrochure. Voor leerkrachten is er een uitgebreid stappenplan met tips en adviezen te vinden op de algemene data en in de map 'protocollen en beleid'.

Adviezen voor ouders van gepeste kinderen

- Moedig uw kind aan om te vertellen wat er aan de hand is. Stel open vragen en vermijd gesloten en suggestieve vragen.
- Neem uw kind serieus. Zeg duidelijk en vaak dat het niet de schuld van uw kind is dat het gepest wordt.
- Beloof niet dat u het geheim zult houden, dan kunt er namelijk niets meer mee doen. Beloof wel dat u alles wat u doet, met uw kind zal bespreken.
- Neem contact op met de leerkracht van uw kind.
- Moedig uw kind aan het op school te vertellen aan bijvoorbeeld de leerkracht of een andere volwassene die uw kind vertrouwt.
- Laat het oplossen van het pesten aan de school over en ga niet zelf kinderen en ouders aanspreken. Dit maakt het probleem in de meeste gevallen erger.

Adviezen voor ouders bij cyberpesten:

- Adviseer uw kind berichten van de pester of onbekende personen niet te openen.
- Blokkeer waar mogelijk de pester.
- Vertel uw kind dat het niet moet reageren op berichten van de pester.
- Als de berichten van kinderen van de Willinkschool zijn, licht dan de leerkracht in.
- Sla berichten op als bewijsmateriaal.
- Wanneer pesten niet stopt is het soms verstandig een ander emailadres aan te maken of een nieuw telefoonnummer aan te vragen.
- In ernstige gevallen kunt u de politie inlichten.

Adviezen voor ouders van kinderen die pesten:

- Accepteer geen excuses. Geef duidelijk aan dat u pesten niet accepteert.
- Help uw kind onderscheid te maken tussen pesten, ruzie en plagen.
- Vertel hoe het slachtoffer zich zal voelen. Benadruk dat niets pesten rechtvaardigt. Help uw kind zich in te leven in het slachtoffer.
- Zeg dat het pesten moet ophouden. Leg uit dat het steeds erger kan worden voor het slachtoffer, maar ook voor degenen die aan het pesten meedoen.

- Veroordeel het pesten, niet uw kind. Zeg dat u bereid bent uw kind te steunen en te helpen bij het stoppen van het pesten.
- Vraag u af of uw kind meer leiding en aanwezigheid van een volwassene nodig heeft. Probeer op de hoogte te blijven waar uw kind is en met wie.
- Leer uw kind andere mensen te respecteren en de verschillen in mensen te accepteren. Verschillen tussen mensen zijn geen reden om te pesten.
- Vraag uw kind naar ideeën en voorstellen om het slachtoffer zich beter te laten voelen. Laat uw kind voornemens formuleren in de ik-vorm. Bijvoorbeeld: ik zal elke dag goedemorgen tegen ... zeggen.
- Geef positieve feedback wanneer uw kind niet meer meedoet aan het pesten of maar enige vooruitgang boekt bij pogingen er mee te stoppen.
- Veranderen kan door het ontwikkelen van sociale vaardigheden.